

Те издигнали във висините колосалния купол на "Св. София", но се стремели — както се изразява Сигенци-арий — да създадат впечатлението, като че ли той виснел по някаква чуден начин като огромна бадахаин на златни въжета. Наистина куполът лежи върху пандан-тивни, пандантивните преминават в стълбове, но стълбовете не са отделени, те се сливат със стената и се опират о полукуполите. Полукуполите се сливат с нишите, а нишите на свой ред завършват с открити галерии.

В "Св. София" за първи път намира приложението една непозната на античните строители композиция на обхващащи се една друга архитектурни форми и арки. Рационалното начало на старата архитектура тук сякаш се е превърнало в необяснимо, таинствено, осъществено в камъка чудно. Всички архитектурни форми на храма "Св. София" допринасят за това впечатление.

Четирите главни стълба са включени в плоскостта на страничните стени на кораба и губят ясните си чертания; корнизът, който преминава върху тях от страничните стени, ги отделя от свода, а петите на арката са отделени от стълбовете. Самите стени губят плоскостта си си характер; двата реда колони се превръщат в ажур-рена прерада. По такъв начин основното пространство няма ясно очертани граници отстраня; то се разтваря в светлинните лъчи на запад и на изток, а в страничните преминава в полуторака на страничните обходи. Това впечатление се подсилва и от обстоятелството, че на седемте интерколумнии на страничните колони на галериите съответствуват в долния пояс само пет; така се засилва ритмичното движение и се намалява логичната яснота на конструкцията. Всичко това обаче не накърнява впечатлението за класическо величие, което се излъчва от цялата сграда. В описанието си на храма "Св. София" Прокопий говори за хармония.

Украсата на "Св. София" съответствува също както и в другите Юстинианови църкви до най-дребната подробност на нейния основен замисъл. Ликове на светците, иконите, са украсявали само празните днес медалиони на мраморната облицовка. Изглежда, че те все още са приличали на старите портретни изобразения. Те били подредени долу, където стояла тълпата. В купола, символизиращ небето, се виждали само чудесни безплътни същества с по шест сини крила. Отначало изобразителните мотиви в "Св. София" заемали твърде скромно място. Неотдавна откритите мозайки в притвора се отнасят към по-късен период.

Орнаменталната украса на храма трябвало да скрие с барелефното си богатство архитектурата, да олекоти въне-

чатлението от тежката маса. Стените били облинковани подобряни така, че жилищите придавали на цялата облицовка известно сходство с морски вълни.

Древният одер бил основно преустроен от византийците. Вместо от спокойния хоризонтален антабелеман колоните се свързват от дългообразни арки, които пораждат впечатление за пробиващо от край до край ритмично движение. За да се предаде натискът на дързата върху колоната, над капитела е вмъкнат мощен абак. За разлика от античния капител византийският образ е изцяло изтъкан от ажурен орнамент, който по изпъкналостта на изпъкналостта не отстъпва на древнотръпкия. Но в този орнамент вече не изпъкват отделни мотиви, той е по-скоро замислен като непрекъснато трепкащо поле, органично по краищата с обрамчващи ленти. Растителните мотиви не се откърват от тъмния фон — всичко се слива в малки тъмни и светли петна. Византийският ажурен орнамент повтаря в умален мащаб редуването на светли и тъмни по страничните стени на "Св. София".

Храмът "Св. София" и подобните му по тип по-малки църкви "Св. Сергий и Вакх" в Цариград (527 г. от н. е.) и "Сан Витале" в Равена (547 г. от н. е.) характеризират най-важната страна на византийската архитектура — ботоловската идея за "София", за младостта. Но византийските теолози твърдят и за възмъжение, за очово-чаване на бота. Тази идея изразявала незапознатостта се до наши дни църква "Св. Апостоли". Нейни подражания са църквата "Апостоли Йоан" в Ефес, чийто основни бяха разкопани в началото на 20. век, и църквата "Сан Марко" във Венеция. На символния замисъл на "Св. София" отговаряла композицията на нейните гребени се в безкрайността пространства. Църквата на Апостоли има-ла логично ясна и обзирима форма с пет купола и обход, оформен като колоната. Под централния купол се намира алтарят, а над него изобразение на Христос, изобразяващи евангелски събития. Те трябвало да показват не само божествеността на Христос, но и реалността на земния му живот.

Едновременно с оформянето на типа на ранновизантийската църква се оформил и стилът на стенната живопис. Предпочитана нейна техника станала мозайката. Първоначално на византийската мозайка трябва да